

JUDr. František Čuhel.

Dr. Jos. Gruber.

Počátkem prosince přinesly denní listy pražské několikařádkovou zprávu, že dne 3. prosince 1914 zemřel ve Vídni bývalý sekretář Pražské obchodní komory JUDr. František Čuhel, jakožto úředník Všeobecné pensijní pojišťovny pro soukromé zřízence. Bylo v nich také uvedeno, že pracoval vědecky a chystal se k habilitaci z národního hospodářství na české universitě, a tu a tam naznačena i příčina jeho odchodu z obchodní komory. Jinak úmrtí jeho nedošlo ohlasu. Dr. Čuhel však zasluhuje, aby bylo jeho památky vzpomenuť i jinde, jako jednoho z nejhlubších českých badatelů národohospodářských, tím spíše, jelikož i všeliké naše slovníky a j. pomůcky biografické podávají o něm jen údaje skrovné a nedostatečné.

Dr. Čuhel narodil se r. 1862 v Olešnici na Moravě z rodičů protestantských. Vystudovav gymnasium v Brně a právnická studia ve Vídni a v Praze dosáhl r. 1886 na pražské universitě doktorátu práv, načež po kratší konceptní praxi politické a advokátní stal se r. 1889 koncipistou u obchodní komory v Praze, r. 1894 pak náměstkem sekretářovým a r. 1898 druhým sekretářem.

Jsa hluboce spekulativně založen, vysokého nadání a vzdělání, pomýšlel Dr. Čuhel skutečně dlouho habilitovati se pro národní hospodářství na pražské universitě, konal dlouholetá studia o základních problémech vědy národohospodářské, zejména o hodnotě a o potřebách, nemohl se však soustřediti k nějaké větší práci vědecké. Psal jen, jako dříve již do Právnicka, tak později do Osvěty, Obzoru národohospodářského a Hlasu Národa, některé kratší statě, k nimž mu zejména jeho úřední působení zavdávalo příležitost, a v l. 1894 a 1895 redigoval »Nové Zprávy«, které vycházely jakožto orgán Průmyslové Jednoty a předchůdce »Obzoru národohospodářského« nákladem Beaufortovým. K habilitaci však stále nedocházelo a Dr. Čuhel zklamal tak jednu z největších nadějí Bráfa, který v něm právem tušil ducha stejně založeného a vlastního svého nástupce a pokračovatele na universitě i ve vědě i v hospodářskobuditecké práci českonárodní. Zatím habilitovali se na universitě r. 1898 z Městské spořitelny pražské Dr. Cyrill Horáček a r. 1901 z Pražské obchodní komory Dr. Gruber, oba k vyzvání Bráfovu.

Dr. Čuhel, převzav v obchodní komoře následkem poslancování prvního sekretáře Dra. Fořta již od r. 1894 vlastní agendy sekretářské, obmezoval a soustřeďoval se vždy výlučněji na řízení kanceláře komorní, pomíjeje čím dál více jak činnost literární, tak později i větší odborné referáty úřední. Zcela nepochybně vyvíjela se u něho v této době, již od sklonku let 1890tých, nervosní podrážděnost stupňující se až v duševní poruchu, takže musil k radě lékařské odejiti v lednu 1903 ze služeb komory do předčasné výslužby. Odstěhoval se nejprve do rodiště svého na

Moravu a po nějaké době do Vídně, kde nastalého uklidnění a prázdňě použil k dokončení vědeckých studií započatých již koncem let 1880tých.

Výsledkem těchto studií byla monografie »Zur Lehre von den Bedürfnissen«, v Inšpruku 1907 vydaná, kterou bez obalu prohlásiti můžeme za jeden z nejpromyšlenějších a nejhlubších spisů, jež z oboru politické ekonomie dosud vůbec kdy Čechem byly napsány. Vedle velikých předností jsou v něm arci i vady Čuhlova způsobu myšlení a psaní: píle ve sbírání materiálu, bystrý smysl pozorovací pro skutečný život hospodářský, hluboká spekulace a provedení myšlenky až do nejzazších důsledků, avšak též do nemožností jdoucí dělení a schematisování, které z národohospodářské nauky činí hotovou scholastiku, užívání přechetných nových terminů, druhdy zbytečných a ne vždy šťastně volených a tvořených, těžkopádné formulace, ze snahy po přesném vyjadřování plynoucí, které knihu jeho činí četbou těžkou a nezáživnou i Němcům, na slohovou nepřístupnost přece již z jiných stěžejných děl politickoekonomických — uvádíme jen namátkou Marxe, Schäffleho a Saxe — zvyklým.

Tyto vady způsobily, že kniha Čuhlova doznala zprvu po vyjití i u ekonomické kritiky německé jen skrovného zájmu a většinou jen pověsti filologického »vlasotepectví« (*). Jakési uznání vyslovil jeho snahám o vyjasnění pojmu potřeby Philippovich v novém vydání své učebnice,***) již nyní zdá se však, že oceňování Čuhlových vědeckých výsledků přes jeho podivnůstky roste. Alespoň Tiburtius ve svém pojednání staví Čuhla na význačné místo mezi theoretiky potřeby, výslovně dí, že Čuhel v »obrovské mosaikové práci podává asi nejuzavřenější obraz vzniku potřeby«, a že každé slovo jeho líčení dává svědectví o snaze dospěti k čistě objasňujícímu způsobu mluvení,***) zabývá se na přechetných místech jeho vývody,†) a rovněž nedávno zemřelý proslulý národohospodář rakouské školy Böhm-Bawerk věnoval v třetím vydání druhého půlsvazku své »Positive Theorie des Kapitals« (Inšpruk 1912) Čuhlovi celý dlouhý exkurs (str. 280—307), ovšem polemický. Spis Čuhlův je tedy přes své zvláštnosti a vady zcela nepochybně vynikajícím zjevem německé literatury národohospodářské.

»K nauce o potřebách« mělo býti Čuhlovi asi jen průpravou k rozboru pojmu hodnoty, jímž se zabýval již od počátku svých studií, nedospěl však k tomu, aby byl z theorie o potřebách, byť i jen v základních rysech, vyvinul vlastní theorii hodnotnou, a není nám známo, že by byl po své knize (1907) ještě něco pozoruhodnějšího publikoval, kromě že v témž roce vydal výtah z této své

*) Joachim Tiburtius, Der Begriff des Bedürfnisses. Seine psychologische Grundlage und seine Bedeutung für die Wirtschaftswissenschaft v Conradových Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik, 48. sv., str. 721.—790.

**) Grundriss der Politischen Ökonomie, sv. I., str. 33.

***) Str. 732. uvedeného pojednání.

†) Zejména str. 755 a násl.

německé monografie pod názvem »K nauce o potřebách«, patrně k pobídnutí Bráfovu, ve Sborníku věd právních a státních (ročn. VII., str. 1. až 32.), kam též odkazujeme čtenáře, který by se chtěl poučit o podstatě Čuhlových vývodů, o způsobu jeho myšlení a psaní i o nových vědeckých termínech, jím tvořených (na př.: průjev, ukajedlo, blahočelné egence a disegence, potřeby ipsilné a alterilné a pod.).

Literární činnost Dra Čuhla nebyla kvantitativně rozsáhlá. Uvádíme zejména, že Dr. Čuhel již r. 1888 uveřejnil v »Právniku« kritiku prvního vydání Kaizlovy »Finanční vědy« (I. část), se kterou pak Kaizl v druhém vydání v poznámce polemisoval,*) v témž časopisu, ročn. XXV., uveřejnil dále »Poznámky o právu živnostníků k obchodu s tiskopisy na základě § 3. odst. 5. zákona o tisku ze dne 17. prosince 1862«. V Osvětě uveřejnil několik článků »Úspěchy dělnických společenstev anglických« a »Účastenství dělníků v zisku podnikatelském« (r. 1893) a »Jak povznést úvěr malého živnostnictva v království Českém (r. 1896). »Nové Zprávy,« jež v l. 1894 a 1895 redigoval, obsahují jen málo z pera Čuhlova; článek, pokud víme, žádný, a menší zprávy jen nečetné. V »Obzoru národohosp.« uveřejnil Dr. Čuhel jen články: r. 1896 »Několik slov o národním hospodářství« (pseudonym Dr. E. B. Šimek) a »Průmysl a obchod v obvodu Obchodní a živnostenské komory pražské r. 1890« (na podkladě komorní statistiky za r. 1890, vyšlé r. 1896) a některé »Aforismy národohospodářské«.

Než se nechal plně zabrat a vyčerpán řízením komorní kanceláře, přirozeně stále rostoucí, zúčastnil se Dr. Čuhel v l. 1890tých veřejné činnosti ve prospěch zvelebení drobných živností, zejména po stránce povznesení úvěru malého živnostenského. V tom směru navrhl r. 1896 zřízení a vypracoval projekt »Zemského jubilejního úvěrního fondu císaře a krále Františka Josefa I.« k podpoře malých živnostníků, který byl k příslušné petici obchodní a živnostenské komory v Praze v r. 1898 skutečně zřízen a s ním i podobný úvěrní fond pro drobné zemědělce.**)

*) Kaizl, Finanční věda, část I., str. 37.

**) Svého návrhu a úředního referátu použil Dr. Čuhel ke zmíněnému již informačnímu článku »Jak povznést úvěr malého živnostnictva v království Českém« v Osvětě 1896, čís. 2. zvl. otisk str. 16.). Stejně sporný jako zajímavý jest autorův názor, že »společenstva živnostenská jsou hospodářskými subjekty stejné úvěruhodnosti jako obce a jiná tělesa samosprávná« (str. 13 zvl. otisku) a že by tedy zemský úvěrní fond měl míti právo opatrovat si peníze emisí dluhopisů »zúčastněných a v době asi 30 let slosovatečných«, za které by mohla ručiti země, podobně jako ručí za dlužní úpisy Zemské banky. Vůbec podkládal Dr. Čuhel společenstvům živnostenským »hospodářskou potenci prvního řádu« (str. 4. zvl. otisku) a sliboval si od podpory hospodářských zájmů členstva se strany společenstev v očích jejich členů i vzrůst přichylnosti těchto k oněm. Myšlenka zřizovati při společenstvech živnostenských záložny jim zde pronesená došla později, byť i s četnými odchylkami od jeho návrhů, skutečně provedení.

Dr. Čuhel konal též, ač nečetné, přednášky, hlavně z oboru maloživnostenského v Řemeslnicko-živnostenské besedě pražské — bohužel při tehdejší indolenci pražského živnostnictva za stejně skrovné účasti a úspěchu jako Hořica a j. — a ve Společnosti pro vědy státní a sociální, která v letech 1890tých byvši založena po slibném počátku přednáškami a debatami poměrně velmi záhy upadla v lethargii.

Všestranný přemítavý duch Dra Čuhla pokusil se též o některé technické vynálezy, pro něž si vymohl i patentní ochranu, jež se však v praxi neosvědčily.

Po zavedení pensijního pojišťování soukromých úředníků v r. 1908 stal se Dr. Čuhel na smlouvu ustanoveným úředníkem Všeobecné pensijní pojišťovny pro soukromé zřízení ve Vídni, zůstávaje arci v požitku výslužného z pražské obchodní komory. Po odchodu Dra Grubera z české techniky na universitu pražskou r. 1909 Dr. Čuhel pomýšlel státi se jeho nástupcem. Bráfovi však, který mu jinak svých sympatií nikdy neodepřel, podařilo se přesvědčiti jej, že jakýkoli pokus v tom směru byl by při nejmenším na ten čas bez výsledku. Stolice »věd právních a státních«, kterou Dr. Gruber po Dru Fiedlerovi na technice zaujímal, rozdělena pak v národohospodářskou, na niž r. 1910 povolán — jen z ryze historického zájmu konstatujeme, že beze všelikého vlivu české fakulty právnické — řádný profesor brněnské techniky Jan Koloušek, a v právnickou, již r. 1913 pověřen univ. docent Dr. Emil Svoboda.

Dr. Čuhel dílem vlastní povahou, na niž zcela nepochybně působila vleklá choroba, a částečně shlukem okolností nedodělal se postavení, které bylo po desíletí jeho vřelou životní touhou a v kterém by byl při svém nadání a vzdělání mohl nesporně velmi platné služby prokázati české vědě národohospodářské.

Budiž pokoj a uznání jeho památce!

ZPRÁVY.

Otázka nezaměstnanosti a pokroky pojišťování nezaměstnanostního. Loňský obrat konjunkturů vzbudil diskusi o problému který do nedávna platil za pouhé téměř akademické téma jednotlivých specialistů sociálně politických: o veřejném pojišťování nezaměstnanostním. Doby hospodářské tísně, jako dnešní, zvětšují silně nezaměstnanost a nastoupení zimy stav zhoršuje a budí myšlenky a projekty příležitosti pracovní rozmnožení a osobám bez viny nezaměstnaným poskytnouti podpory. Přihlédněme k problému všeobecněji, ač stručně (viz ostatně článek Dr. Engliše v O. N. 1910, str. 445). Bezvýdělečnost může u dělníka nastati, jestliže přes svoji tělesnou i duševní způsobilost i dostatek pracovní příležitosti pracovati nechce (úmyslná stávka, zahálčivost), nebo pro osobní příčiny (nemoc, úraz, stáří) pracovati nemůže, nebo jestliže by sice pracovati fysicky mohl i chtěl, ale beze své viny nenalézá práce, protože není po jeho pracovní síle poptávky. Tato »sociální